

Heilige momenten

De zin van rituelen

De geboorte van een kind, een levensverbintenis, een afscheid - ijkpunten in het bestaan zijn het. Rituelen geven betekenis aan die speciale momenten, maar ook in het dagelijks leven zijn ze onmisbaar, weet Peronne Boddaert.

Peronne Boddaert is theologe en remonstrants predikante. Sinds een jaar heeft ze een aanstelling in Lunteren. Het is een bescheiden dienstverband, van zes uur in de week, maar ze besteedt er veel meer tijd aan. Haar werk behelst vooral pastorale begeleiding, huisbezoeken en het vormgeven van de liturgie. Naast de pastorale zorg geeft ze veel lezingen, zet ze zich in voor een wereldwijde organisatie die ijvert voor godsdienstvrijheid en interreligieuze dialoog, en verzorgt ze rituelen op maat.

Iedere ochtend begint Peronne Boddaert met het lezen van een bijbeltekst en het brengen van de zonnegroet. In haar Amsterdamse woning heeft ze er een speciale plek voor ingericht. Ze hecht aan dit dagelijkse ritueel en ze staat er zelfs wat eerder voor op. "Voor mij is dat vaste punt heel belangrijk, het geeft energie. Sommige mensen missen de focus van de dag. Ze staan als een maniak op en draven maar door. Niet doen, is mijn advies. Neem de tijd, begin de dag met een gedicht of iets dergelijks, dat geeft structuur en dan ben je veel productiever."

Peronne noemt rituelen ijkpunten, de basis van het bestaan. "Ze geven betekenis aan momenten, of het nu gaat om dagelijkse zaken als hoe je opstaat en inhoud geeft aan je dag, of om levensmomenten, zoals geboorte, huwelijk,

overlijden. Met een ceremonie geef je er betekenis aan. Soms is het opsteken van een kaars al voldoende."

In haar visie zijn rituelen niet per se verbonden met religie. "Elke cultuur kent rituelen. Neem allerlei stammen in Azië en Afrika, waar de overgang naar volwassenwording begeleid wordt met een speciale handeling. Maar ook een godsdienst als het jodendom zit vol rituelen en symbolen. Religie is een smeermiddel, een bindmiddel. Het Latijnse woord religare betekent letterlijk binden, opnieuw een verbinding maken. Ik denk dat de behoefte aan rituelen diep verankerd zit in de mens, het hoort bij hem, zit in zijn DNA."

Lekker koken

Ondanks het feit dat steeds minder Nederlanders kerks zijn, is het haar

ervaring dat veel mensen belang hechten aan ceremonieel. "Dezelfde mensen die niet meer naar de kerk gaan, staan wel bij de doopvont als ze een kindje krijgen. Daarmee willen ze aangeven: wees welkom, je hoort er al helemaal bij, we houden van je, we beloven dat we goed voor je gaan zorgen. Dat hoeft trouwens helemaal niet via een doop in de kerk te gebeuren, je kunt een kindje ook opdragen. Het gaat om de intentie."

Eigenlijk geldt dat voor alle rituelen, vindt ze, dat het gaat om de intentie. "Andersom heeft alles wat je met aandacht en concentratie doet ceremoniële waarde. Als ik in mijn eentje eet, kook ik lekker voor mezelf, dek ik zorgvuldig de tafel, steek kaarsjes aan. Zo'n alledaags ritueel is ook belangrijk." Het gesprek komt op Kerstmis en de

traditionele familiebijeenkomsten. Veel mensen zien het jaarlijkse samenzijn met de hele familie als een opgave, een plicht. Peronne Boddaert benadrukt dat Kerstmis bij uitstek een tijd van bezinning is, om stil te staan bij wat je hebt en doet. "Je kunt van alles bedenken om van dergelijke momenten iets speciaals te maken. Ga bijvoorbeeld eens samen naar een kerstdienst, vier het feest van het licht. Dat is een hoopvolle gebeurtenis. Maak van het kerstmaal een ritueel door voor het eten elkaars hand even vast te houden of een tekst voor te lezen of iets te zeggen als gastheer. Het hoeft allemaal niet zwaar, het hoeft niet lang te duren, de soep hoeft niet koud te worden."

Spirituele dimensie

Als klein meisje nam haar vader →

"Kerstmis is bij uitstek een tijd om even stil te staan bij wat je hebt en doet"

Rites de passage

In de Dikke van Dale staat ritueel beschreven als: “geheel van overgeleverde (religieuze) gebruiken, plechtigheden en ceremoniën in verband met belangrijke momenten in het (openbare) leven.” In alle culturen komen rituelen voor, vooral bij de overgang naar een andere levensfase (geboorte, huwelijk, volwassenwording, voltooien opleiding, begrafenissen). De Franse antropoloog Arnold van Gennep (hij had een Nederlandse moeder) introduceerde de term ‘rite de passage’ voor een overgangsrитуeel in zijn boek ‘Les Rites de Passage’ (1909).

“Alles wat je met aandacht en concentratie doet, heeft ceremoniële waarde”

haar mee naar de kerk. Ze raakte gefascineerd door de verhalen van de predikant, de bevlogen manier waarop hij sprak. “Ik snapte helemaal niet wat hij bedoelde”, herinnert Peronne zich, “maar zijn stem klonk oprecht en goed.” Omdat ze graag meer wilde weten over en ervaren van het geloof, besloot ze theologie te gaan studeren. Daar rijpte het plan om predikant te worden.

Op haar 23e had ze haar kerkelijke opleiding afgerond en een stevige dosis pastorale vorming opgedaan. In 1997 stond ze in haar eerste gemeente, Delft. Al snel kreeg ze verzoeken van vrienden, kennissen en gemeenteleden om hen in de echt te verbinden. Inmiddels heeft ze talloze huwelijken begeleid. “Dat vind ik heel leuk om te doen, maar het moet wel wat meer zijn dan een obligaat praatje in een kerk. Dat is me te vrijblijvend. Een huwelijk of een andere levensverbintenis is een belangrijke stap, die moet op gepaste en echte wijze gemarkeerd worden. Daar past een ritueel bij: met een ja-woord, met ringen en een echte overdenking om te benadrukken wat we daar samen doen.”

“Om een goed beeld te krijgen wil ik echt de diepte met ze in, een band opbouwen. Ik vraag altijd waarom ze willen trouwen en waarom in de kerk, hoe ze mijn rol zien en in hoeverre ze maatschappelijk betrokken zijn. Ze krijgen ook huiswerk mee en daar gaan ze enthousiast in mee. Zo kan ik mijn preek maatgemaakt opbouwen, stilstaan bij de reden waarom we daar

bij elkaar zijn, ingaan op de spirituele dimensie.”

Innerlijke kracht

Haar advies bij het vormgeven van rituelen wordt vooral ingeroepen bij de grote momenten in iemands leven, bij overgangen als geboorte en huwelijk. Ook de laatste overgang begeleidt Peronne. “Ik word regelmatig aan een sterfbed geroepen. Wat mijn rol daar is hangt van de mens en de context af. Ik laat iemand rustig praten of lees een psalm voor - mijn stem heeft blijkbaar een kalmerende invloed. Ook probeer ik heel voorzichtig pijnpunten in de familie bespreekbaar te maken. Wat er ook maar in het verleden gebeurd is, is niet meer aan de orde. Als je bij leven nog iets goed kunt maken, is dat geweldig, het mooiste dat er is.”

Na het overlijden gaat de begeleiding door, in persoonlijke gesprekken met de familie. “Als een dierbare wegvalt, is bezinning op zijn plaats, als eer aan de overledene. Elk mens doet ertoe voor

Moderne rituelen

Het lopen van een labyrint is een moderne vorm van een ritueel. Peronne Boddaert: “Het is een soort touw dat je in de vorm van een labyrint legt, bijvoorbeeld op het strand. Het is een manier om tot jezelf te komen, je gaat op zoek naar je kern. Het is een metafoor voor je levensweg, met zijn vele wendingen. En als je denkt dat je er bijna bent, moet je soms weer helemaal terug. Dat doet veel met mensen.”

god, hoe kort hij ook geleefd heeft, hoe onrechtvaardig hij ook is weggerukt. Ik geef mee dat ik het een troostrijke gedachte vind dat er in de dood verbondenheid is met de mensen die zijn voorgedaan. Dat kan helpen bij het verwerken.”

Verdriet een plaats geven. Iemands leven markeren, daar draait het om. Door iets te doen, iets wat bij jou past. “Bij een begrafenissen of crematie helpt het bijvoorbeeld als je een krans legt of een steen. Schepjes aarde op de kist, rozenblaadjes strooien, een witte roos meenemen, elkaars hand vasthouden, wierook branden – ze versterken de binding. Je kunt er veel mee uitdrukken en ze verhogen de heilige momenten.” Het lijken open deuren, clichés, maar dergelijke rituelen zijn van levensbelang. Ze scheppen volgens Peronne een kader, duidelijkheid én geven innerlijke kracht.

Na het gesprek loop ik, op weg naar buiten, langs een tafeltje met een boeddhabebeldje. Er brandt een staafje wierook bij. Het is Peronne’s manier van afscheid nemen, haar ritueel om even stil te staan bij mijn bezoek. Een klein gebaar, dat grote indruk maakt. ●

Meer informatie over het werk van Peronne Boddaert vindt u op www.peroneboddaert.nl